

مرکز فارماکوویژیالانس ایران گزارش

خرداد و تیر ماه ۱۳۸۸

دکتر پریسا عبدالعلی زاده، دکتر مرجان کریمی، دکتر نغمه جاویدنیکو
مرکز ثبت و بررسی عوارض ناخواسته دارویی کشور

طبق استانداردهای سازمان جهانی بهداشت
کشورهایی که از میزان گزارش‌دهی مناسبی
برخوردارند، سالانه بیش از ۲۰۰ مورد گزارش به
ازای یک میلیون جمعیت دریافت می‌دارند. بر این
اساس انتظار می‌رود که در کشور ما با جمعیت

مرکز فارماکوویژیالانس ایران از کلیه همکاران
درخواست می‌نماید در صورت وقوع هر گونه عارضه
دارویی، مورد یا موارد مشکوک را با تکمیل فرم
زرد به این مرکز گزارش نمایند و یا با شماره تلفن
۸۸۹۲۳۱۹۳ تماس حاصل فرمایند.

توجه

- ۱- آمار و ارقام ارایه شده توسط مرکز ADR از عوارض دارویی دریافت شده، به هیچ وجه نشان‌دهنده میزان وقوع آن عوارض در سطح کشور نیست.
- ۲- عدم گزارش برخی عوارض به مرکز ADR، به هیچ وجه نشان‌دهنده عدم وقوع آن در سطح کشور نمی‌باشد.

جدول ۱- فراوانی گزارش‌های ارسالی به مرکز ADR ایران
از استان‌های مختلف کشور در خرداد ماه سال ۱۳۸۸

نام استان	فراوانی
تهران	۶۷
مازندران	۳۸
گلستان	۲۶
خوزستان	۲۰
فارس	۱۹
کردستان	۱۷
خراسان	۱۴
اصفهان	۱۰
بوشهر	۱۰
اردبیل	۹
گیلان	۹
قزوین	۹
همدان	۷
کرمان	۵
ایلام	۵
آذربایجان شرقی	۵
آذربایجان غربی	۵
نامعلوم	۳
هرمزگان	۳
لرستان	۳
سمنان	۳
کرمانشاه	۲
زنجان	۲
کهگیلویه و بویراحمد	۲
مرکزی	۲
قم	۱
یزد	۱
سیستان و بلوچستان	۱
کل	۲۹۰

بیش از ۶۰ میلیون، سالانه حداقل ۱۲۰۰۰ مورد گزارش عارضه دارویی به مرکز ADR ارسال گردد (گزارش‌های ارسالی به مرکز ADR در سال ۱۳۸۷ ۴۵۱۱ مورد می‌باشد) این مهم جز با عنایت جامعه محترم پزشکی به اهمیت مقوله فارماکوویزیلانس میسر نمی‌گردد.

در خرداد ماه سال ۱۳۸۸ تعداد ۲۹۰ مورد گزارش از نقاط مختلف کشور به مرکز ثبت و بررسی عوارض ناخواسته داروها ارسال گردیده است (جدول شماره ۱).

در میان گزارشات رسیده به این مرکز بیشترین فراوانی مربوط به دسته دارویی Anti-infective (۴۳/۴۵ درصد) و دسته دارویی Hormones and Synthetic Substitutes (۱۲/۷۶ درصد) بوده است (جدول شماره ۲).

در دسته دارویی Anti-infective داروی سفتریاکسون با ایجاد عوارضی نظیر تهوع، استفراغ، خارش، کهیر، تنگی نفس، واکنش آنافیلاکسی در صدر جدول قرار دارد (جدول شماره ۳).

در دسته دارویی Hormones and Synthetic Substitutes داروهای هیدروکورتیزون با بروز علائمی نظیر خارش و سوزش شدید، بیقراری، گرگرفتگی مسبب ایجاد بیشترین عوارض بوده‌اند. (جدول شماره ۴).

جدول شماره ۶ فراوانی سیستم‌ها یا اعضا آسیب دیده بدن ناشی از مصرف داروهای آنتی‌بیوتیک که به مرکز ADR ارسال گشته است، مشاهده می‌گردد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، اختلالات

Table 2. Drug classes responsible for ADRs reported to Iranian ADR monitoring center (03.88)

Drug class	No	Percent
Anti-infective Agents	126	43.45
Hormones and Synthetic Substitutes	37	12.76
Heavy metal Antagonist	36	12.42
Central Nervous System Agents	31	10.68
Autonomic Drugs	13	4.48
Blood Formation & Coagulation	12	4.14
Gastrointestinal Drugs	8	2.76
Cardiovascular Drugs	6	2.07
Miscellaneous Therapeutic Agents	5	1.75
Antineoplastic Agents	4	1.38
Electrolytic, Caloric, and Water Balance	3	1.05
Blood Derivatives	2	0.68
Serums, Toxoids and Vaccins	2	0.68
Vitamins	2	0.68
Local anesthetics	2	0.68
Antihistamine Drugs	1	0.34
Total	290	100

*مرجع مورد استفاده در این دسته‌بندی، American Hospital Formulary Drug Information Service (AHFS) 2008 می‌باشد.

سیستم اندوکراین به مرکز ADR ایران، ارسال گشته است.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود اختلالات پوستی بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند.

پوستی در این جدول بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است.

جدول شماره ۷ بیانگر فراوانی سیستم‌ها یا اعضا آسیب دیده می‌باشد که به دنبال مصرف داروهای

Table 4. Hormones and synthetic substitutes responsible for reported to ADRs Iranian ADR monitoring center (03.88)

Drug	No	Percent
Hydrocortisone	29	78.4
Insulin	2	5.4
Methyl prednisolone	2	5.4
Betamethasone	1	2.70
Dexamethasone	1	2.70
Flutamide	1	2.70
Metformine	1	4.35
Total	23	100

در میان گزارش‌های رسیده در خرداد ماه ۱۳۸۸
۱۵/۸۶ درصد موارد گزارش شده شدید و جدی
بوده است.

از جمله عوارض شدید و جدی می‌توان به واکنش
آنافیلاکسی با سفتریاکسون، آموکسی‌سیلین و
پنی‌سیلین، سندرم استیونس جانسون با پنی‌سیلین
و فنی‌توئین و ایست قلبی تنفسی با سفتریاکسون
تشنج و برونکواسپاسم با لیدوکائین، سندرم TEN
یا Toxic epidermal necrolysis با آلپوریتول
اشاره کرد

گزارشات داوطلبانه عوارض دارویی
(Spontaneous Reporting) از طریق ارسال
فرم‌های زرد، معمول‌ترین روش ارسال گزارش به
مراکز فارماکوویژیالانس در سراسر دنیا می‌باشد. در

Table 3. Anti-infective drugs responsible for reported to ADRs Iranian ADR monitoring center (03.88)

Drug	No	Percent
Ceftriaxone	36	28.5
Vancomycin	21	16.6
Penicillin	10	7.93
Cefazolin	9	7.15
Ciprofloxacin	7	5.56
Cefixime	7	5.56
Amoxicillin	5	3.9
Clindamycin	4	3.17
Metronidazol	4	3.17
Ampicillin	3	2.38
Cotrimoxazole	3	2.38
Azithromycin	2	1.58
Cephalexin	2	1.58
Isoniazid	2	1.58
Rifampin	2	1.58
Clotrimazol	1	0.79
Cloxacillin	1	0.79
Ceftazidim	1	0.79
Co-Amoxiclave	1	0.79
Doxicyclin	1	0.79
Ceftizoxime	1	0.79
Erythromycin	1	0.79
Cefotaxim	1	0.79
Cefipim	1	0.79
Total	126	100

جدول ۵ - مهم‌ترین عوارض ارسال شده به مرکز ADR ایران در خرداد ماه ۱۳۸۸ بر حسب سیستم یا عضو آسیب‌دیده در بدن

سیستم / عضو آسیب‌دیده	فراوانی	درصد
اختلالات محل تزریق (آبسه، درد، سفتی محل تزریق و ...)	۱۷۰	۲۹/۸۳
اختلالات پوستی (راش، خارش، کهیر و ...)	۱۵۱	۲۶/۴۹
اختلالات عمومی (ضعف، ادم، لرز و ...)	۷۱	۱۲/۴۶
اختلالات عصبی (سردرد، سرگیجه و ...)	۳۳	۵/۷۹
اختلالات گوارشی (تهوع، استفراغ، ناراحتی معده و ...)	۳۳	۵/۷۶۹
اختلالات تنفسی (سرفه، تنگی نفس و ...)	۲۶	۴/۵۶
اختلالات سیستم عروقی (فلبیت، واسکولیت و ...)	۲۴	۴/۲۱
اختلالات قلبی - عروقی (درد قفسه سینه، کاهش فشار خون و ...)	۱۳	۲/۲۹
اختلالات روانی (سندرم قطع مصرف، هالوسیناسیون و ...)	۱۲	۲/۱۲
اختلالات ضربان قلب (آریتمی، طپش قلب و ...)	۱۰	۱/۷۶
اختلالات انعقادی (ترومبوسیتوپنی، اکیموز و ...)	۴	۰/۷
اختلالات کبدی (بیلی روبینمی، زردی و ...)	۳	۰/۵۲
اختلالات عضلانی - اسکلتی (درد عضلات، درد استخوان‌ها و ...)	۳	۰/۵۲
اختلالات گلبول سفید (آگرانولوسیتوز، لوکمی و ...)	۳	۰/۵۲
اختلالات بینایی (دوبینی، کاهش دید، ...)	۳	۰/۵۲
اختلالات متابولیک (هیپرکالمی، هیپوگلیسمی، ...)	۱	۰/۱۷
اختلالات شنوایی (کاهش شنوایی، بیماری حرکت و ...)	۱	۰/۱۷
اختلالات دستگاه تناسلی مردان (کاهش لیبیدو و ...)	۱	۰/۱۷
اختلالات دستگاه تناسلی مونث (دیسمنوره، گالاکتوره و ...)	۱	۰/۱۷
اختلالات حواس ویژه (اختلال چشایی و ...)	۱	۰/۱۷
کل	۵۷۰*	۱۰۰

* از آنجایی که در برخی موارد، بیش از یک عارضه دارویی در یک فرد بیمار مشاهده شده است، تعداد فراوانی کل مشاهده شده در این جدول بیش از ۲۹۰ مورد (تعداد کل گزارش‌ها) می‌باشد.

جدول ۶- عوارض ناشی از مصرف داروهای آنتی‌بیوتیک ارسال شده به مرکز ADR ایران در خرداد ماه ۱۳۸۸ بر حسب سیستم یا عضو آسیب‌دیده در بدن

سیستم / عضو آسیب‌دیده	فراوانی	درصد
اختلالات پوستی	۷۷	۴۱/۱۸
اختلالات عمومی	۲۲	۱۱/۷۷
اختلالات گوارشی	۱۶	۸/۵۶
اختلالات تنفسی	۱۵	۸/۰۴
اختلالات عروقی	۱۱	۵/۸۹
اختلالات محل تزریق	۱۰	۵/۳۵
اختلالات عصبی	۱۰	۵/۳۵
اختلالات روانی	۷	۳/۷۶
اختلالات ضربان قلب	۶	۳/۲۰
اختلالات قلبی - عروقی	۳	۱/۶۰
اختلالات کبدی	۲	۱/۰۶
اختلالات بینایی	۲	۱/۰۶
اختلالات شنوایی	۲	۱/۰۶
اختلالات دستگاه تناسلی مونث	۲	۱/۰۶
اختلالات ادراری	۱	۰/۵۳
اختلالات عضلانی - اسکلتی	۱	۰/۵۳
کل	۱۸۷*	۱۰۰

* از آنجایی که در برخی موارد، بیش از یک عارضه دارویی در یک فرد بیمار مشاهده شده است، تعداد فراوانی کل مشاهده شده در این جدول بیش از ۱۲۶ مورد (تعداد کل گزارش‌های ناشی از داروهای آنتی‌بیوتیک) می‌باشد.

حال حاضر این روش به‌عنوان یکی از موثرترین روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در زمینه عوارض دارویی در بیش از ۷۶ کشور عضو WHO پذیرفته

جدول ۷- عوارض ناشی از مصرف داروهای Hormones and Synthetic Substitutes ارسال شده به مرکز ADR ایران در خرداد ماه ۱۳۸۸ بر حسب سیستم یا عضو آسیب‌دیده در بدن

سیستم / عضو آسیب‌دیده	فراوانی	درصد
اختلالات عمومی بدن	۲۳	۴۱/۰۷
اختلالات پوستی	۲۰	۳۵/۷۱
اختلالات گوارشی	۳	۵/۳۵
اختلالات عصبی	۲	۳/۵۷
اختلالات تنفسی	۲	۳/۵۷
اختلالات عضلانی - اسکلتی	۲	۳/۵۷
اختلالات قلبی - عروقی	۱	۱/۷۹
اختلالات محل تزریق	۱	۱/۷۹
اختلالات عروقی	۱	۱/۷۹
اختلالات کبدی	۱	۱/۷۹
کل	۵۶*	۱۰۰

* از آنجایی که در برخی موارد، بیش از یک عارضه دارویی در یک فرد بیمار مشاهده شده است، تعداد فراوانی کل مشاهده شده در این جدول بیش از ۳۷ مورد (تعداد کل گزارش‌های ناشی از داروهای Hormones and Synthetic Substitutes) می‌باشد.

شده است و حتی کشورهای دارای سابقه طولانی ۳۰ الی ۴۰ ساله در ثبت و بررسی ADR، همچنان در تقویت این سیستم می‌کوشند. با استفاده از این روش می‌توان از مشاهدات کلیه حرف پزشکی مشغول به فعالیت در سراسر کشور بهره جست و به برآوردی از میزان واقعی شیوع عوارض دست یافت.

جدول ۸ - فراوانی گزارش‌های ارسالی به مرکز ADR ایران از استان‌های مختلف کشور در تیر ماه سال ۱۳۸۸

نام استان	فراوانی
تهران	۹۹
فارس	۳۷
گلستان	۳۵
اردبیل	۳۰
مازندران	۲۲
خراسان	۱۶
اصفهان	۱۵
قزوین	۱۲
کهگیلویه و بویراحمد	۱۱
آذربایجان شرقی	۱۰
خوزستان	۹
بوشهر	۸
آذربایجان غربی	۷
کردستان	۷
گیلان	۶
مرکزی	۶
کرمان	۴
لرستان	۴
سمنان	۴
یزد	۳
زنجان	۳
همدان	۲
ایلام	۲
هرمزگان	۱
نامعلوم	۸
کل	۳۶۱

تیر ماه ۱۳۸۸

در تیر ماه سال ۱۳۸۸ تعداد ۳۶۱ مورد گزارش از نقاط مختلف کشور به مرکز ثبت و بررسی عوارض ناخواسته داروها ارسال گردیده است (جدول شماره ۸).

در میان گزارشات رسیده به این مرکز بیشترین فراوانی مربوط به دسته دارویی Anti-infective (۳۵/۷۱ درصد) و دسته دارویی Central Nervous System (CNS) (۲۴/۳۸ درصد) بوده است (جدول شماره ۹).

در دسته دارویی Anti-infective داروی سفتریاکسون با ایجاد عوارضی نظیر تهوع، استفراغ خارش، کهیر، تنگی نفس، واکنش آنافیلاکسی در صدر جدول قرار دارد (جدول شماره ۱۰).

در دسته دارویی Central Nervous System (CNS) داروی لاموتریزین با بروز علایمی نظیر راش ماکولوپاپولر، میوپاتی و سندرم استیونس جانسون و نیز داروی دیکلوفناک با بروز علایمی نظیر راش، خارش، کهیر، پارستزی، افت فشارخون و آنژیوادم مسبب ایجاد بیشترین عوارض بوده‌اند. (جدول شماره ۱۱).

جدول شماره ۱۳ فراوانی سیستم‌ها یا اعضا آسیب دیده بدن ناشی از مصرف داروهای آنتی‌بیوتیک که به مرکز ADR ارسال گشته است، مشاهده می‌گردد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، اختلالات پوستی در این جدول بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است.

Table 9. Drug classes responsible for ADRs reported to Iranian ADR monitoring center (04.88)

Drug class	No	Percent
Anti-infective Agents	129	35.71
Central Nervous System Agents	88	24.38
Hormones and Synthetic Substitutes	41	11.35
Gastrointestinal Drugs	21	5.82
Cardiovascular Drugs	17	4.71
Blood Formation & Coagulation	14	3.87
Local anesthetics	13	3.61
Miscellaneous Therapeutic Agents	9	2.49
Autonomic Drugs	6	1.66
Antineoplastic Agents	6	1.66
Blood Derivatives	5	1.38
Serums, Toxoids, and Vaccines	4	1.11
Antihistamin Drugs	3	0.84
Diagnostic Agents	1	0.28
Electrolytic, Caloric, and Water Balance	1	0.28
Heavy metal Antagonist	1	0.28
Herbal Drugs	1	0.28
Eye, Ear, Nose, and Throat Preparations	1	0.28
Total	361	100

*مرجع مورد استفاده در این دسته‌بندی، American Hospital Formulary Drug Information Service (AHFS) 2007 می‌باشد.

در میان گزارش‌های رسیده در تیر ماه ۱۳۸۸
۱۶/۹ درصد موارد گزارش شده شدید و جدی
بوده است.

از جمله عوارض شدید و جدی می‌توان به
واکنش آنافیلاکسی با سفتریاکسون، آمپی‌سیلین
و سفالکسین، سندرم استیونس جانسون با

جدول شماره ۱۴ بیانگر فراوانی سیستم‌ها یا
اعضا آسیب دیده می‌باشد که به دنبال مصرف
داروهای سیستم اندوکراین به مرکز ADR ایران،
ارسال گشته است.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود اختلالات پوستی
بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند.

Table 11. Central nervous system responsible for reported to ADRs Iranian ADR monitoring center (04.88)

Drug	No	Percent
Lamotrigine	11	12.5
Diclofenac	11	12.5
Phenytoin	8	9.09
Meperidine	6	6.81
Carbamazepine	6	6.81
Risperidon	5	5.68
Haloperidol	4	4.54
Naproxen	4	4.54
Lithium	3	3.40
Thiopental	3	3.40
Trifluoperazine	3	3.40
Aspirin	2	2.27
Clozapin	2	2.27
Ibuprofen	2	2.27
Indomethacine	2	2.27
Acetminophen	1	1.14
Alprazolam	1	1.14
Atracurium	1	1.14
Celecoxib	1	1.14
Chlorpromazine	1	1.14
Citalopram	1	1.14
Clomipramine	1	1.14
Fluoxetine	1	1.14
Flupentixol	1	1.14
Midazolam	1	1.14
Methadone	1	1.14
Olanzapine	1	1.14
Phenobarbital	1	1.14
Pimozide	1	1.14
Tramadoe	1	1.14
Valproic Acid	1	1.14
Total	88	100

Table 10. Anti-infective drugs responsible for reported to ADRs Iranian ADR monitoring center (04.88)

Drug	No	Percent
Ceftriaxone	34	26.35
Vancomycin	24	18.6
Cefazolin	12	9.3
Ciprofloxacin	7	5.43
Clindamycin	6	4.65
Metronidazol	6	4.65
Ampicillin	4	3.1
Imipenem	4	3.1
Penicillin	3	2.33
Cotrimoxazole	3	2.33
Azithromycin	3	2.33
Amoxicillin	2	1.56
Cephalexin	2	1.56
Cefixime	2	1.56
Acyclovir	2	1.56
Povidone Iodine	2	1.56
Rifampin	2	0.66
Amphotericin	1	0.77
Co-Amoxiclave	1	0.77
Doxicyclin	1	0.77
Ceftizoxime	1	0.77
Chloramphenicol	1	0.77
Rifampin	1	0.77
Fluconazole	1	0.77
Furazolidone	1	0.77
Sulfadiazine	1	0.77
Piperacillin	1	0.77
Triple Sulfa	1	0.77
Total	129	100

جدول ۱۲ - مهم‌ترین عوارض ارسال شده به مرکز ADR ایران در تیر ماه ۱۳۸۸ بر حسب سیستم یا عضو آسیب‌دیده در بدن

سیستم / عضو آسیب‌دیده	فراوانی	درصد
اختلالات پوستی (راش، خارش، کهیر و ...)	۱۷۴	۳۴/۱۸
اختلالات عمومی (ضعف، ادم، لرز و ...)	۷۴	۱۴/۵۴
اختلالات عصبی (سردرد، سرگیجه و ...)	۶۴	۱۲/۵۸
اختلالات گوارشی (تهوع، استفراغ، ناراحتی معده و ...)	۴۷	۹/۲۳
اختلالات تنفسی (سرفه، تنگی نفس و ...)	۴۲	۸/۲۸
اختلالات سیستم عروقی (فلبیت، واسکولیت و ...)	۲۹	۵/۶۹
اختلالات محل تزریق (آبسه، درد، سفتی محل تزریق و ...)	۱۶	۳/۱۴
اختلالات قلبی - عروقی (درد قفسه سینه، کاهش فشار خون و ...)	۱۵	۲/۹۵
اختلالات انعقادی (ترومبوسیتوپنی، اکیموز و ...)	۱۰	۱/۹۶
اختلالات روانی (سندرم قطع مصرف، هالوسیناسیون و ...)	۸	۱/۵۷
اختلالات ضربان قلب (آریتمی، طپش قلب و ...)	۷	۱/۳۷
اختلالات کبدی (افزایش سطح آنزیم‌ها و ...)	۶	۱/۱۷
اختلالات بینایی (دوبینی، کاهش دید، ...)	۶	۱/۱۷
اختلالات ادراری و تناسلی (دیزوری، فرکونسی و ...)	۵	۰/۹۸
اختلالات گلوبول سفید (آگرانولوسیتوز، لوکمی و ...)	۴	۰/۷۸
اختلالات عضلانی - اسکلتی (درد عضلات، درد استخوان‌ها و ...)	۲	۰/۴۰
کل	۵۰۹	۱۰۰

* از آنجایی که در برخی موارد، بیش از یک عارضه دارویی در یک فرد بیمار مشاهده شده است، تعداد فراوانی کل مشاهده شده در این جدول بیش از ۳۶۱ مورد (تعداد کل گزارش‌ها) می‌باشد.

لاموتریزین، سفیکسیم، کاربامازپین، آمپی‌سیلین و فنی‌توئین، ایست قلبی تنفسی با سفازولین، تشنج با ترامادول و ترومبوز عروق مغزی با لیدوکائین اشاره کرد. گزارشات داوطلبانه عوارض دارویی (Spontaneous Reporting) از طریق ارسال فرم‌های زرد، معمول‌ترین روش ارسال گزارش به مراکز فارماکوویژی‌لانس در سراسر دنیا می‌باشد. در حال حاضر این روش به‌عنوان یکی از موثرترین روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در زمینه عوارض دارویی در بیش از ۷۶ کشور عضو WHO پذیرفته شده است و حتی کشورهای دارای سابقه طولانی

جدول ۱۴ - عوارض ناشی از مصرف داروهای Central nervous system ارسال شده به مرکز ADR ایران در تیر ماه ۱۳۸۸ بر حسب سیستم یا عضو آسیب‌دیده در بدن

سیستم / عضو آسیب‌دیده	فراوانی	درصد
اختلالات پوستی	۴۴	۴۱/۱۳
اختلالات عصبی	۲۵	۲۳/۳۷
اختلالات عمومی بدن	۱۰	۹/۳۴
اختلالات تنفسی	۶	۵/۶۰
اختلالات گوارشی	۵	۴/۶۷
اختلالات روانی	۴	۳/۷۳
اختلالات محل تزریق	۳	۲/۸۰
اختلالات عروقی	۳	۲/۸۰
اختلالات قلبی - عروقی	۲	۱/۸۶
اختلالات گلبول سفید	۱	۰/۹۴
اختلالات بینایی	۱	۰/۹۴
اختلالات ادراری	۱	۰/۹۴
اختلالات کبدی	۱	۰/۹۴
اختلالات ضربان قلب	۱	۰/۹۴
کل	۱۰۷*	۱۰۰

* از آنجایی که در برخی موارد، بیش از یک عارضه دارویی در یک فرد بیمار مشاهده شده است، تعداد فراوانی کل مشاهده شده در این جدول بیش از ۱۲۹ مورد (تعداد کل گزارش‌های ناشی از داروهای Central Nervous System می‌باشد).

مشغول به فعالیت در سراسر کشور بهره جست و به برآوردی از میزان واقعی شیوع عوارض دست یافت.

جدول ۱۳ - عوارض ناشی از مصرف داروهای آنتی‌بیوتیک ارسال شده به مرکز ADR ایران در تیر ماه ۱۳۸۸ بر حسب سیستم یا عضو آسیب‌دیده در بدن

سیستم / عضو آسیب‌دیده	فراوانی	درصد
اختلالات پوستی	۸۳	۴۶/۶۲
اختلالات گوارشی	۲۳	۱۲/۹۲
اختلالات تنفسی	۲۱	۱۱/۸
اختلالات عمومی	۱۴	۷/۸۶
اختلالات عروقی	۱۰	۵/۶۲
اختلالات عصبی	۹	۵/۰۵
اختلالات محل تزریق	۵	۲/۸۱
اختلالات ادراری	۴	۲/۲۴
اختلالات کبدی	۳	۱/۶۸
اختلالات قلبی - عروقی	۲	۱/۱۳
اختلالات ضربان قلب	۲	۱/۱۳
اختلالات بینایی	۱	۰/۵۷
اختلالات روانی	۱	۰/۵۷
کل	۱۷۸*	۱۰۰

* از آنجایی که در برخی موارد، بیش از یک عارضه دارویی در یک فرد بیمار مشاهده شده است، تعداد فراوانی کل مشاهده شده در این جدول بیش از ۱۲۹ مورد (تعداد کل گزارش‌های ناشی از داروهای آنتی‌بیوتیک) می‌باشد.

۳۰ الی ۴۰ ساله در ثبت و بررسی ADR، همچنان در تقویت این سیستم می‌کوشند. با استفاده از این روش می‌توان از مشاهدات کلیه حرف پزشکی

منابع

1. American Hospital Formulary Service (AHFS) Drug Information 2007.
2. www.medscape.com
3. www.fda.gov